

В'ячеслав Довженко – Петро Франко у фільмі «Інший Франко». Режисер Ігор Висневський. Україна. Вихід у прокат 2024.

Погодьмось: якщо розказане Ігорем Висневським правда, це якась *оборудка*, а не творення національного кіно, наруга над самим поняттям організації творчого процесу, не так підстава для суспільних дискусій, як матеріал для правоохоронних органів. Тим більше, що, як вважає І. Висневський: «Знімати такі фільми на державні кошти стало системою, за цим стоять одні й ті ж люди. Найгірше, що вони самі не розуміють, як шкодять нашому кіно. Щоб таке не траплялось, треба міняти принцип фінансування, вводити відповідальність, штрафувати. Або хоча б повторно не давати гроші компанії, якщо її фільм провалився в прокаті».

Гадаю, в одному режисер помиляється: «ці люди» знають, що роблять. І Боже правий – який кінематограф з таким управлінням нищиться з диявольською зловтіхою! І всі безпорадні... Тим часом, зустрів я недавно твердження авторитетного західного автора. Він переконаний: справжню художню стрічку – і не одну – про доленосний час і криваву війну проти рашизму і тиранії знімуть не в США й не в Європі – це буде під силу лише кінематографістам нашої країни. Та якою ж сильною для цього має бути державна політика України в сфері кіно! Чинне ж відомство – контора власних справ, на це абсолютно не здатне.

Що ж до «Іншого Франка», то користь фільму для загалу все ж була помічена. Так Альона Шилова («Суспільне. Культура») зазначає, що хоча в підсумку в авторів вийшла доволі банальна історія, після неї «все ще хочеться почитати статтю на вікіпедії про цього персонажа, але не для того, щоб дізнатись про нього більше, а щоб загалом зрозуміти його вчинки та життя». Шкода, що в Держкіно нині навіть вікіпедію не читають. Їм нащо?

А ще безмежно жаль чудових українських авторів, зайнятих в стрічці – переконливих, зрілих, фахово оснащених. В'ячеслав Довженко, Надія Левченко (які точні психологічні стани в цієї актриси на крупних планах!), Ахтем Сеїтаблаєв, Яна Коверник, Януш Юхницький, Орест Гарда. Митці такого гатунку прикрасили б екран світового рівня, були б стійким підмурком високого національного кінематографа, а їх використовують, мов мікроскоп, яким спритники від галузевої адміністрації луцять скарбничку бюджетного фінансування. Бідний наш кінематограф, і як наслідок, бідний екранізований ним Петро Іванович Франко!

Богдан Тихолоз: «Добре, що глядачі довідалися про Петра Франка»

Комунікація з групою «Іншого Франка» почалася 2018 року, коли до нас у Львівський національний літературно-меморіальний музей Івана Франка прийшов спочатку Дмитро Кравченко – продюсер фільму із Ganza Film, а потім прийшла дуже захоплена і мотивована Олена Моренцова, яка цікавилась передусім Ольгою Франко, дружиною Петра Франка і відомою галицькою кулінаркою. Продуктом нашої співпраці з Оленою Моренцовою став фільм «Смак свободи» – історія про сучасну дівчину, яка шукає своє місце у гастрономічному світі, зокрема у Львові, та надихається книгою Ольги Франко. Тоді ще не йшлося про Петра Франка. Але у процесі кінематографісти зацікавилися і долею чоловіка Ольги. Й оскільки це для нас дуже рідний персонаж, – він не тільки син Івана Франка, а й перший директор Музею, – такий інтерес у нас викликав велике схвалення. Підкреслю, що ні я, ні Наталя Тихолоз офіційно науковими консультантами фільму не є. Ми були порадиниками і, безперечно, зацікавленою стороною, бо як франкознавці прагнемо, щоб якомога більше людей довідалися і про Петра Франка. Наталя Тихолоз працювала над монографією «Петро Франко: Формула долі». Чимало з її досліджень були опубліковані, і творча група фільму, будуючи лінію сюжету, спиралася на них. Ми зазнайомили їх із нащадками Петра Франка, які чимало допомогли у формуванні образу свого славного предка. Напевно, вони є і найсуворішими критиками, позаяк мають цю історію за певний виклик. Але, як і Музей, вони також не були офіційними консультантами фільму. Але ми радо відгукнулись і допомагали.

У нас склався загалом дуже позитивний досвід співпраці з творцями фільму «Інший Франко». Музей був однією з локацій зйомок, а інтер'єр слугував прототипом павільйонного відтворення помешкання Петра Франка. Дуже добрі враження залишилися від спілкування з акторами В'ячеславом Довженком та Ахтемом Сеїтаблаєвим. Актори перейнялися цим проектом, хотіли добре зіграти свої ролі, щоб розповісти історію дуже харизматичної, але малознаної постаті. В цілому, фільм має як позитивні, так і негативні сторони. Мій особистий баланс – у сприйманні не як фахівця, а радше як звичайного глядача. Добре, що багато людей, які прийшли на це кіно, довідалися про Петра Франка. Вже те, що фільм виводить таку постать на широкий екран, – незаперечний позитив. Я аналізував відгуки глядачів. Вони перейнялися цією історією, повірили в неї, відзначили акторські роботи, прекрасну фінальну пісню як окрасу саундтреку фільму. Навіть якщо люди поміти-

Тарас Зень: «Історичне кіно – це велика відповідальність»

Запитувала Ольга Ямборко

ли певні недоліки, то загальна оцінка була радше позитивною. За своєю тематикою і проблематикою фільм дуже актуальний. Ворог, котрий нищив Петра Франка, зламав його долю і долю його родини, – той самий, з яким ми боремося тепер. Етичні дилеми, які стояли перед Петром Франком, тепер також актуалізовані нашим протистоянням з тією ж, за своєю природою, радянсько-російською імперією.

Знаючи певні хвороби українського кінематографу – пафос, театральність, штучність, від фільму можна було чекати гіршого. Як глядач, я повірив виконавцям головних ролей. Інша річ, переглядаючи цей фільм, я думав, а чи є В'ячеславу Довженку та Ахтему Сеїтаблаєву що грати? Цей потенціал міг розкритися повніше з кращим сценарієм. Після виходу фільму на екран з коментарів режисера Ігоря Висневського стало відомо про деякі проблеми зі сценарієм. На жаль, не було у нас прямої співпраці зі сценаристами. Ми розповідали про Петра Франка ту історію, яку знаємо. Якби була можливість долучитися до роботи над сценарієм, ми б рекомендували окремі моменти виправити. Сценарій зазнав суттєвих змін у процесі зйомок – візія самих сценаристів, продюсерів і візія режисера та, певною мірою, роль акторської імпровізації, цей текст істотно трансформували. Відтак, історія вийшла дещо пунктирною, її психологічна і філософська глибина недостатньо пропрацьовані. Тут активна робота з історичними та науковими консультантами могла б піти на користь фільму. Не беруся оцінювати, чи був на це бюджет. Кваліфікована робота в рамках такого великого проекту потребує часу та зосередження і, врешті, певного впливу на результат. Очевидно, що з людьми радилися, але зробили як змогли і на що вистачило грошей. Звідси й низка неточностей у відтворенні історичних обставин. Для мене таким ризикованим ходом у сценарії є зміщення дати арешту Петра Франка і його дня народження однією фразою наприкінці фільму в доповіді спецслужбіста. Насправді це сталося 28 червня, тобто вже після того, як розпочалася радянсько-німецька фаза Другої світової війни. Вочевидь, атмосфера у самому Львові у той час уже була тривожною – це не була ідилія, де люди вільно собі гуляли по парку і насолоджувалися теплими днями. Думаю, історична точність і в деталях, і в головному пішла б на користь фільму. Моя оцінка як фахівця достатньо стримана. Але, вважаю, те, що увага до цієї постаті приведе нових відвідувачів у наш Музей, а дехто прочитає книжку Наталії Тихолоз про Петра Франка або подивиться документальні відеоблоги з її розповіді на нашому YouTube-каналі – це добре.

Насамкінець скажу, що вдячний усім, хто долучився до цього проекту, маючи глибоку внутрішню мотивацію розповісти цю складну і драматичну історію якомога краще. Слід раціонально осмислити плюси і мінуси та в наступних проектах підсилити той потенціал, який є. Це, передусім, потенціал самого героя. Хотілося б побачити хороший біографічний серіал, який дасть змогу розвинути історію не про один день життя Петра Франка з флешбеками, а розкрити весь масштаб біографії «іншого Франка».

– Чи творці фільму «Інший Франко» співпрацювали з пластунами, адже Петро Франко відомий як один із співзасновників Пласту?

– Пластові історики офіційно не були консультантами фільму. Коли я почув, що знімають фільм про Петра Франка, то сконтакував із Надією Левченко, котра зіграла у фільмі Ольгу Франко, і запропонував, щоб пластуни були якось долучені. Відтак, я надіслав авторам фільму оцифроване нами відео про Петра Франка з архіву ім. Пшеничного. Здається, це було ще у 2019 році.

Під час прем'єрного показу фільму в Івано-Франківську, організатори мене запросили на прес-конференцію, як пластуна, розказати більше про історичну постать Петра Франка. Це я і зробив, не бачивши фільму до того.

– Якої ви думки про фільм?

– Щодо мого враження, то гра акторів у стрічці переконлива. Як звичайному глядачу мені сподобалось. На мою думку, є два великих промахи у фільмі. Перше, це те, що у сценах таборування пластунів використані сучасні однострої, а не автентичного зразка початку ХХ ст. У кількох кадрах на дівчатах нашивки таборів, що відбувалися у 2019 році. «Цивільні», можливо, цього не помітять, а от пластуни «засічуть» одразу. Творцям стрічки треба було радитися з істориками. «Інший Франко» – це все-таки історичний фільм. Тож теза про те, що у художньому кіно допустима вільна інтерпретація, не виправдовує себе. Це ж не фентезі.

Другий момент – це авіабої в небі. Графіка з літаками настільки помітна, що часом нагадує мультфільм. За останні роки в Україні потужно розвинулась школа комп'ютерної графіки. Впевнений, що ці сцени можна було зробити краще.

Загалом, добре, що стрічка вийшла. Висвітлення постаті Петра Франка давно назріло, бо більшість і не здогадувались про такого персонажа в українській історії. Проте рости є куди. Історичне кіно – це велика відповідальність. І нам цій відповідальності треба ще вчитися та вчитися.